30.3.2021

Espoon kaupungin lausunto hallintovaliokunnalle 31.3.2021: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta (HE 39/2020 vp)

Espoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotetusta laista liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta ja lausuu mielipiteenään seuraavaa:

Espoon kaupunki pitää toimeenpanon kannalta toivottavana, että rajoitukset ja niihin liittyvät ohjeistukset olisivat mahdollisimman yksinkertaisia.

Yleisesti esityksestä

Kyseessä on erittäin poikkeuksellinen ja yhteiskunnan toimintaa, palveluita, elinkeinoelämää sekä yksilöiden vapautta ja perusoikeuksia voimakkaasti rajoittava esitys. Espoolaiset ovat olleet Suomea koskettavan pandemian ajan jatkuvasti jonkinlaisten rajoitusten kohteena. Tässä kohtaa pandemiaa kyseessä ei olisi uusi, lyhytaikainen rajoitus, vaan jatkumo jo toteutuneisiin ja voimassa oleviin rajoituksiin. Tähän asti liikkuminen on ollut sallittua ja palveluita on rajoitettu. Esityksen mukaan liikkuminen olisi nyt lähtökohtaisesti kiellettyä.

Rajoitusten toimeenpanon ja valvonnan kannalta olisi toivottavaa, että rajoitukset ja niihin liittyvät ohjeistukset olisivat mahdollisimman yksinkertaisia ja selkeästi toteutettavia sekä viestittäviä kuntalaisille.

Lain perusteluiden mukaan rajoitukset tulevat voimaan niiden kuntien alueilla, joilla covid-19-epidemia ei ole torjuttavissa muilla toimenpiteillä. On erittäin tärkeää, että tarve ja mahdolliset muut torjuntatoimenpiteet arvioidaan perusteellisesti ennen rajoitusten käyttöönottoa. Perusteluissa todetaan myös, että liikkumis- ja oleskelurajoitusten valvontatehtävän onnistuminen edellyttää sitä, että yhteiskunta pitää rajoituksia hyväksyttävinä ja oikeutettuina. On erittäin tärkeää perustella ja viestiä liikkumisrajoitusten käyttöönotosta siten, että rajoitukset ovat oikeassa suhteessa, ymmärrettäviä ja hyväksyttävissä pandemian torjunnan kannalta.

Espoo pitää myös erittäin tärkeänä, että rajoitustoimenpiteitä valmistellaan kaupunkien kanssa yhdessä.

Kaupungin henkilöstö

Esityksessä todetaan, että alueilla saa liikkua, niille saa tulla ja niiltä saa poistua, jos liikkuminen on välttämätöntä virka- tai työsuhteeseen liittyvien työtehtävien hoitamiseksi taikka elinkeino- tai yritystoiminnan harjoittamiseksi.

Lain perusteluissa todetaan seuraavaa:

”Oikeus liikkumiseen on myös silloin, kun liikkuminen on välttämätöntä virka- tai työsuhteeseen liittyvien työtehtävien hoitamiseksi taikka elinkeino- tai yritystoiminnan harjoittamiseksi. Liikkuminen voi olla näillä perusteilla välttämätöntä, jos esimerkiksi työtehtäviä ei voida hoitaa etäyhteyden avulla. Työtehtävien hoitamiseksi katsotaan kaikki sellainen työ, joka normaalioloissakin olisi tehtävä työn suorittamiseksi. Näin ollen esimerkiksi rakennusmiehen, jonka työtehtäviin kuuluu rakennustarvikkeiden hankkiminen, voi tehtäviinsä liittyen tarvikkeet käydä liikkeestä hankkimassa.

Liikkumisrajoituksen tavoitteista ja sillä suojattavan oikeushyvän perustavasta luonteesta johtuen ei voida pitää riittävänä, että henkilö osoittaa olevansa töissä esimerkiksi Helsingin kaupungin alueella tai opiskelevansa. Työtehtävään liittyvä läsnäoloedellytys tulisi osoittaa joko työnantajan kirjallisen ilmoituksen tai riittävän yksilöidyn muun selvityksen nojalla.”

Kaupunkien tehtäväksi jää lain tulkinta, missä tehtävissä liikkuminen on välttämätöntä, ja mitä tehtäviä ei voida hoitaa etänä. Tällaisia tehtäviä on luonnollisestikin sosiaali- ja terveyspalveluissa, perusopetuksessa ja toisen asteen opetuksessa, varhaiskasvatuksessa, nuorisopalveluissa, pelastustoimessa ja kunnossapidossa. Esimerkiksi nuorisopalveluiden jalkautuva nuorisotyö nähdään erittäin tärkeänä tukitoimena nuorten keskuudessa rajoitusten jo nyt vaikuttaessa kokoontumis- ja harrastusmahdollisuuksiin. Kaupungin toiminnan ja palveluiden kannalta on erittäin tärkeää, että työntekijät pystyvät liikkumaan tarvittaessa mahdollisimman sujuvasti työpaikalle ja työssään.

Vaikutukset palveluihin kaupungeissa

Kaupungit ovat epidemian aikana joutuneet sulkemaan ja rajoittamaan palveluitaan. Mm. vapaa-aikaan liittyvissä palveluissa joudutaan

arvioimaan sitä, onko palvelu välttämätön, eli mahdollistetaanko niihin kulkeminen. Kaupungin palvelupisteiden osalta esimerkiksi kirjastojen sulkeminen tarkoittaa kaupunkilaisten käytettävissä olevien asiakaspäätteiden sulkemista liikkumisrajoitusten myötä, josta aiheutuu pidempiaikaista tarvetta liikkua etäämmällä olevien palvelupisteiden pariin. Tällä hetkellä kirjastoissa Espoossa on tarjolla rajattua palvelua ja kirjastoista voi noutaa ja palauttaa aineistoa rajoitetusti. Esimerkiksi opiskelijat tarvitsevat aineiston lainausta ja sitä voidaan pitää välttämättömänä. Olisi selkeää sallia kirjastoista edelleen vähintään varatun aineiston nouto.

Lasten ja nuortenosalta harrastustoiminta on edelleen mahdollista ulkotiloissa ja osin sisätiloissa terveysturvallisuusohjeita noudattaen. Tämä olisi hyvä kirjata lakiin selkeästi. Olisi erittäin tärkeää, että rajoituksia ei kohdennettaisi lasten harrastustoimintaan.

Liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisen rajoittamisen lyhyen ja pitkä aikavälin taloudellisia vaikutuksia suhteessa saavutettaviin terveyshyötyihin pitäisi arvioida hallituksen esityksessä esitettyä laajemmin.

Liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikainen rajoittaminen heikentää espoolaisten yritysten liiketoimintaa ja liikevaihtoa. Nopeat rajoitustoimet eivät mahdollista yritysten kustannusten sopeuttamista riittävän nopeasti. Nopeutettu yt- menettely ei helpota yritysten kiinteitä vuokra-, varastointi-, sekä kuljetuskustannuksia. Yrityksiä tulee tukea riittävästi ja oikea-aikaisesti koronan ja rajoitustoimien taloudellisista vaikutuksista yli pääsemiseen, jotta elinkelpoisia ja hyvin työllistäviä yrityksiä ei kaatuisi koronan vaikutuksiin. Ilman riittävää tukea on uhkana mittava yritysten kaatuminen ja työttömyyden lisääntyminen edelleen.

Yritysten verotettava tulo heikkenee, joka vaikuttaa kuntien yhteisöveron tuottoon pitkällä aikavälillä. 10 prosenttiyksikön korotus helpottaa vuotta 2021, mutta pitkällä aikavälillä vaikutus kohdistuu kunnille. Yritysten lomautukset, irtisanomiset ja konkurssit vähentävät työllisten määrää ja siten ansiotulosta perittävää kunnallisveron kertymää lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Poistuvien työpaikkojen tilalle syntyy kokemuksen mukaan varsin hitaasti uusia työpaikkoja.

Liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikainen rajoittaminen lisää oppimis- ja hyvinvointivelkaa erityisesti perusopetuksessa ja 2. asteen koulutuksessa. Tämä edellyttää oppilashuollon ja sosiaalipalvelujen

tarjonnan kasvattamista. Oppimis- ja hyvinvointivelan euromääräisiä ja pitkäaikaisia vaikutuksia on mahdotonta arvioida.

Velvollisuus käyttää suojamaskia niillä alueilla, joille on säädetty liikkumis- ja oleskelurajoituksia, kasvattaa kuntien tehtäviä ja kustannuksia suojavarusteiden jakelusta vähävaraisille.

Jo voimassa olevien ja nyt suunniteltujen lisärajoitusten vaikutus kuntien verotuloihin lyhyellä ja pitkällä aikavälillä on merkittävä, vaikutukset voimistuvat, mikäli liikkumisrajoitukset pitkittyvät nyt esitetystä.

Rokotuksista

Koronatapausten alueelliset erot ilmaantuvuudessa ja sen aiheuttamassa terveydenhuollon kuormituksessa ovat Suomessa suuret. Pääkaupunkiseudun alueen tapausmäärät uhkaavat terveydenhuollon kantokykyä ja tilanteen hallitsemiseksi tarvitaan erilaisia keinoja. Rokotuksia kohdentamalla voimakkaan epidemian alueille voidaan pitkäjänteisesti vaikuttaa terveydenhuollon kokonaiskantokykyyn ehkäisemällä sairaalahoidon tarvetta ja varmistamalla perusterveydenhuollon resurssien kohdentuminen epidemian hoitamisesta perustehtävän hoitoon. Kansallisen rokoteasiantuntijaryhmän laskelmien mukaan Epidemiatilanteen ja väestömäärän mukaan painotetulla vaikuttavammalla rokotusstrategialla voidaan mallin mukaan samalla määrällä koronavirusrokotuksia estää 15–20 % enemmän sairaalahoitoja verrattuna nykyiseen, vain väestömäärään perustuvaan rokotteiden jakeluun siihen mennessä, että koko aikuisväestölle on tarjottu ensimmäinen rokote. Strategian valinnalla vaikutetaan koronavirustaudin lisäksi myös muiden tautien hoitoon. Kaikki koronaviruspotilaisiin käytetyt resurssit ovat jostakin muusta sairaanhoidosta pois. Mitä vähemmän on koronavirustaudin sairaalahoitoja, sitä paremmin voidaan yhdenvertaisesti koko maassa turvata myös muiden tautien hoito.

Jukka Mäkelä

kaupunginjohtaja

Espoon kaupunki